

Economie

INTERVIEW THOMAS RAU EN SABINE OBERHUBER

Een iPhone, een koelkast, je leent ze van de aarde

Om uitputting van de aarde te stoppen, moet de economie worden ingericht als bibliotheek, stellen de schrijvers van *Material Matters*. Bezit bestaat dan niet meer en consumenten huren bijvoorbeeld hun telefoon. Alleen zo hebben makers baat bij recycling van grondstoffen.

Door Evert Nieuwenhuis

'Het einde van bezit', staat er achterop zijn boek *Material Matters*. 'Maar', zegt Thomas Rau, 'eigenlijk zou er moeten staan 'bezit is het einde'. Want volgens denker, schrijver en architect Thomas Rau (nummer 2 in de Duurzame 100 van dagblad *Trouw*), leidt ons huidige economische systeem, waarin de voortdurende consumptie van producten centraal staat, tot uitputting van de aarde. In hun boek *Material Matters* beschrijven Thomas Rau en zijn vrouw Sabine Oberhuber een alternatief economisch systeem. Een van hun pijlers is dat consumenten geen eigenaar maar gebruiker worden van de producten die ze kopen. 'We moeten de economie organi-

seren als een bibliotheek waaruit we grondstoffen lenen.'

Volgens u gaan duurzaamheid en de circulaire economie, waarin grondstoffen nooit afval worden, niet ver genoeg. Waarom niet?

Rau: 'Duurzaamheid is een lapmiddel. Het betekent dat we efficiënter en zuiniger omgaan met onze grondstoffen, maar het systeem blijft hetzelfde: de prikkels om almaar meer te produceren en dus meer grondstoffen te gebruiken, blijven bestaan. De essentie is nog steeds: we delven grondstoffen, gebruiken ze en gooien ze weg. De circulaire economie is een stap in de goede richting omdat de eindigheid van grondstoffen wordt erkend. Maar het is niet genoeg: bij recycling gaan veel grondstoffen verloren omdat producten zelden zijn ontworpen om te hergebruiken. De

Mellouki Cadat-Lampe huurt een 'circulaire' koelkast van Bosch voor 10 euro per maand.

We moeten grondstoffen niet zien als iets dat je bezit en na gebruik kunt weggooien, maar als iets dat je leent

Thomas Rau
schrijver en architect

fabrikant wordt daartoe ook niet aangezet: hij maakt een product en daarna draagt hij het eigendom over aan jou, de consument. Jij bent daarna verantwoordelijk voor recycling en dus eigenaar van het probleem, niet de ontwerper of de producent.'

Oberhuber: 'Producten worden niet gemaakt om zo lang mogelijk mee te gaan, maar zijn dingen die nog net niet stuk waren toen ze verkocht werden. En hoe eerder ze stuk gaan, hoe sneller fabrikanten weer iets kunnen verkopen. Dit verandert als consumenten betalen voor gebruik van het product, maar er geen eigenaar van worden.'

Heeft u een concreet voorbeeld?
Oberhuber: 'Neem je smartphone. Die zit bomvol waardevolle én eindige grondstoffen. Als de telefoon weggegooid wordt, kun je de grondstoffen

Thomas Rau
Foto Hans Lebbe

eruit laten halen. Maar zoals gezegd gaat daarbij veel verloren, omdat de ontwerper en de fabrikant geen baat hebben bij recycling. Hoe anders zou het zijn als een telefoon - of beter: de grondstoffen die

erin zitten - eigendom van de fabrikant blijven. De consument betaalt voor gebruik en na afloop van het contract gaat de telefoon terug naar de producent, die de waardevolle grondstoffen weer zal willen gebruiken in nieuwe telefoons. Hierdoor worden de ontwerpers geprikkeld om telefoons te maken waarbij de grondstoffen zo makkelijk en volledig mogelijk opnieuw gebruikt kunnen worden. Hun businessmodel is veran-

Advertentie

JAN FRANTZEN
Art Deco - The Netherlands

Kidney Desk
Uitgevoerd in mahonie hout met lederen inleg.

Copyright Jan Frantzen Art Deco 2016 / Zelf- en drukfouten voorbehouden

Van maandag 2 tot en met zondag 8 januari zijn wij dagelijks geopend van 10:00 tot 17:30 uur en beginnen wij het nieuwe jaar met een extra opruiming met zeer hoge kortingen.

waarde € 1.865,-
nu € 1.090,-

Jan Frantzen
Knibbelweg 8a
2761 JD Zevenhuizen

0180 - 632 259
www.janfrantzen.nl

Damboom eindigt als flesje

Eliane Lamper
Amsterdam

De grote kerstboom op de Dam in Amsterdam staat gelukkig niet hetzelfde lot te wachten als het sparrenboompje uit het sprookje van Andersen, dat op de brandstapel belandde. De Damboom wordt na de jaarwisseling in parfumblesjes gestopt en zal verkocht worden als lekker geurtje onder de naam 'Den'.

Broer en zus Boye en Noëlle Dorenbos van het parfumbedrijfje Ruik halen de 21 meter hoge, in stukken gehakte nordmannspar op 10 januari op en gaan de boom zelf verwerken tot parfum. 'We beginnen met het destilleren van de dennentakjes', vertelt Noëlle Dorenbos. 'Oewel de Damboom een spar is, krijgt het parfum de naam 'Den', 'gewoon

Het parfum moet een 'frisse, groene geur met kaneelachtige ondertonen' worden

omdat het lekkerder klinkt'.

Het parfum moet een 'frisse, groene geur met kaneelachtige ondertonen' worden. Het kerstboomdestillaat wordt vermengd met etherische oliën als dennenbalsem en met kaneel, galbanum en ambrettezaad. De juiste formule heeft het duo nog niet uitgedacht. 'Eerst afwachten hoe de dennenolie ruikt, dan bedenken we welke ingrediënten we nog nodig hebben', zegt Noëlle.

Net voor Kerstmis droegen de Dorenbossen het idee aan bij de gemeente Amsterdam. Die was meteen enthousiast. 'In het belang van duurzaamheid leek het de gemeente een goed idee', zegt Bob Croese, teamleider van de groenvoorziening van de gemeente. Croese is al jaren verantwoordelijk voor de kerstboom op de Dam. 'Normaal gesproken gaat de

Geldvraag

DE VRAAG?

Hoe deel ik de jackpot uit de loterij?

Als ik de hoofdprijs in de loterij win, betaal ik kansspelbelasting. En als ik het geld daarna wil uitdelen aan mijn kinderen, krijgen we weer schenkbelasting. Hoe regel ik dit op een slimme manier? Graag zie ik uw antwoord tegemoet vóór ik miljoenen ga winnen.

De kans op miljoenen is klein, maar wees altijd voorbereid. Hoe werkt het als u een grote prijs wint? U meldt zich met het lot en uw legitimatie en krijgt daarna het bedrag op uw rekening gestort.

De overheid rekent 29 procent kansspelbelasting voor prijzen van meer dan 449 euro. De Staatsloterij neemt die belasting voor haar rekening. Wie 1 miljoen wint in de eindejaarsloterij, krijgt dat bedrag in handen. Eigenlijk is de prijs 1,4 miljoen, waarvan ruim 4 ton naar de fiscus gaat. Daar merkt u alleen niets van.

Wat er op uw bankrekening staat, is van u. Gaat u het vervolgens uitdelen, dan kan er inderdaad schenkbelasting geheven worden. U mag in 2017 aan kinderen tot 5.320 euro en aan anderen tot 2.129 euro belastingvrij schenken. Over alles daarboven rekent de fiscus 10 tot 40 procent belasting. De vrijstelling is per jaar, dus u kunt het beter in porties uitdelen verspreid over een aantal jaren.

Met een miljoen duurt dat heel lang. Kan het niet slimmer? Ja, als u de loten samen met uw kinderen of vrienden koopt. U meldt zich samen aan (bijvoorbeeld via staatsloterij.nl/groepsspelen) en

1,4

MILJOEN is het bedrag dat eigenlijk wordt gewonnen bij een prijs van 1 miljoen euro in de Staatsloterij. Maar de loterij betaalt de kansspelbelasting alvast, zodat er 1 miljoen euro overblijft.

koopt samen loten, ieder met zijn eigen bankrekening. U kunt dit niet doen met kinderen jonger dan 18 jaar, want die mogen niet meedoen aan een kansspel. U kent de slogan wel: speel bewust, 18 plus.

Uw meerderjarige kind kan ook voor de trekking een bedrag aan u overmaken. U heeft een lot van 30 euro gekocht en uw kind betaalt 10 euro. Het is wel belangrijk dat hij een omschrijving invult, het liefst zo specifiek mogelijk. Zeg maar: 'eenderde van de inleg oudejaarsloterij 2016'.

Mocht het toch fout lopen, dan kunt u nog altijd gebruikmaken van de jubelton. Vanaf 2017 kan iedereen belastingvrij een bedrag tot 100 duizend euro weggeven aan mensen van 18 tot 40 jaar, ter financiering van een eigen woning. De ontvanger mag het gebruiken om een nieuwe woning te financieren of een bestaande hypotheek af te lossen. Het hoeft geen kind van u te zijn, maar de schenking is wel eenmalig. Het bedrag mag verdeeld worden over drie jaar, dus van 2017 tot en met 2019. Ook na 2017 blijft de jubelton bestaan. Het is een ingewikkelde regeling, maar winnaars van de Staatsloterij krijgen gratis advies van een notaris.

Reinout van der Heijden is hoofdredacteur van de Geldgids.

Zelf een vraag aan Reinout? geldvraag@volkskrant.nl

Foto Najib Nafid

CIRCULAIRE KOELKAST

Mellouki Cadat-Lampe huurt nu drie jaar een 'circulaire' koelkast van Bosch en woningbouwvereniging Eigen Haard. Het is een hoogwaardige, zeer energiezuinige koelkast van circa 1.000 euro. Cadat-Lampe: 'Ik zou die nooit kunnen betalen, maar huren kost me slechts 10 euro per maand. Dat is evenveel als ik bespaar op mijn energierekening. Financieel ben ik dus beter af, want ik heb geen koelkast hoeven kopen en als hij stuk gaat, zorgt Bosch voor de reparatie. Er is nog een ander groot voordeel: de koelkast is grondstoffenneutraal. Normaal gesproken belanden koelkasten op straat of worden op vrij grove wijze gerecycled. Die van mij niet, die wordt door de fabrikant volledig gerecycled.'

SPIJKERBROEKEN LEASEN BIJ MUD

Voor 7,50 euro per maand lease je een spijkerbroek bij Mud Jeans. Als de broek versleten is of als je na een jaar een ander model wilt, stuur je 'm terug en kies je een andere uit. Mud Jeans recyclet de jeans om er nieuwe van te maken.

THOMAS RAU EN SABINE OBERHUBER

Thomas Rau (56, Duitser, hij woont en werkt in Nederland) is naast invloedrijk architect ook schrijver en spreker over de circulaire economie. Met zijn vrouw Sabine Oberhuber (45, Oostenrijkse) richtte hij het bedrijf Turntoo op dat zich richt op 'het ideaal van de circulaire economie en het ontwikkelen van bedrijfsmodellen die ervoor zorgen dat waardevolle grondstoffen niet langer verloren gaan'. Gebouwen zijn volgens Rau 'grondstoffendepots waarin gebruikte materialen tijdelijk zijn opgeslagen om later opnieuw gebruikt te worden'.

GERRARD STREET VERHUURT HIPPE HOOFDTELEFOONS

De Utrechtse start-up Gerrard Street verhuurt vanaf 7,50 euro per maand een hoogwaardige hoofdtelefoon. Het apparaat bestaat uit modules en bevat geen lijm, waardoor alles te repareren en makkelijk te recycelen is. Gaat er iets stuk? Reparaties zijn gratis, net als model-upgrades.

S. Oberhuber
Foto Erik Toenhake

waarin grondstoffen waarde houden en hergebruikt worden.'

We moeten de economie inrichten als een bibliotheek, schrijft u.

Rau: 'De aarde heeft een beperkt aantal grondstoffen. Er is genoeg, maar wat je weggooit ben je voor altijd kwijt. We moeten grondstoffen niet zien als iets dat je bezit en na gebruik kunt weggoien, maar als iets dat je leent en dat

derd: ze verdienen niet meer aan verkoop, maar aan gebruik. En hoe beter er is nagedacht over hergebruik, hoe lager hun kosten. Ze zullen producten ontwerpen die langer meegaan, beter te repareren zijn en

anderen na jou ook kunnen gebruiken. Zo ontwerp ik mijn gebouwen ook: het zijn grondstoffendepots waarin gebruikte materialen tijdelijk zijn opgeslagen om later opnieuw gebruikt te worden. Alle gebouwen zijn tijdelijk, zelfs Egyptische piramiden. Als hun tijd erop zit, moeten ze net zo makkelijk te demonteren zijn als een circustent. In een materialenpaspoort staat precies welke materialen op welke plaats zitten, zodat een ander ze na gebruik weer kan lenen.'

Bedrijven als Philips, Bosch en BMW gaan met uw ideeën aan de slag.

Rau: 'Bij de inrichting van ons kantoor zei ik tegen Philips: 'Ik wil verlichting, en alleen daarvoor wil ik betalen. De lampen en de energierekening zijn voor julie.' Ze moesten er even over nadenken, maar kwamen met een uitstekend licht-

plan dat zuiniger is en minder lampen bevat. Nu biedt Philips dit concept - Pay per Lux onder de noemer Circular Lighting - wereldwijd aan. Bosch verhuurt zeer zuinige koelkasten en wasmachines aan sociale huurders in Amsterdam. Deze apparaten zijn duurder in aanschaf, maar je verdient het terug in het gebruik door een lagere energierekening. Deze mensen kunnen zo'n koelkast of wasmachine niet betalen, maar wel de huur ervan, waardoor ze uiteindelijk goedkoper uit zijn. Bosch krijgt de koelkasten na gebruik terug, waardoor ze de grondstoffen opnieuw kunnen gebruiken en andere koelkasten gaan ontwerpen. Ook BMW is aan het denken gezet: waarom verkopen we auto's in plaats van mobiliteit?'

Material Matters, Thomas Rau en Sabine Oberhuber, € 19,95, Bertram + De Leeuw.

parfum

stam van de kerstboom naar een houtbewerkingsbedrijf en gaan de dennentakken door de versnipperaar', zegt Croese. Met het oog op een chemicalienvrij parfum zal alleen deze ene sparrenboom gebruikt worden voor het maken van 'Den'. 'Andere kerstbomen zijn bijna altijd bespoten', aldus Noëlle Dorenbos.

De eerste bestellingen zijn al binnen. 'Het is leuk dat we restmateriaal zo waardevol kunnen inzetten', vindt Noëlle. Niet alleen de olie uit de sparrennaalden zal gebruikt worden. 'De stam en de grote takken verwerken we in de verpakking.' Het duo verwacht zo'n duizend flesjes te produceren. Wanneer deze geleverd kunnen worden, weten ze niet precies. Eerder bracht Ruik Eau d'Orange (50 ml voor 50 euro) op de markt, een geur gemaakt van sinaasappelschillen.

POSTUUM

Italiaanse uitvinder van 'Kinder Surprise'-ei William Salice overleden op 83-jarige leeftijd

Miljarden exemplaren zijn er de afgelopen decennia van verkocht. Het 'verrassingsei' van melkchocolade, in Nederland bekend onder de naam Kinder Surprise, is nog steeds een van de grootste verkoopitems van de Italiaanse chocoladefabrikant Ferrero. De bedenker van het ei met een speelgoedje erin, de Italiaan William Salice (83) overleed donderdagavond in zijn woonplaats Pavia. Salice bedacht het kinderei in 1972 om zijn baas Michele Ferrero van een probleem te verlossen. Die vond het vervelend dat de mallen voor de vervaardiging van chocolade-eieren alleen gebruikt konden worden in de aanloop naar Pasen. De

rest van het jaar stonden ze stof te vergaren. De Kinder Surprise van Salice bleek meteen een doorslaand succes. In Frankrijk worden er enkele honderden miljoenen per jaar van verkocht. Maar het ei is niet onomstreden. In de VS mag het niet verkocht worden, omdat voedingsmiddelen daar uit veiligheidsoverwegingen geen oneetbare objecten mogen bevatten. Zulke zorgen zijn niet geheel onterecht. Begin dit jaar stikte in Toulouse een meisje van 3,5 jaar in een speeltje uit een Kinder Surprise. Salice ging in 2007 met pensioen. Zijn afscheidsbonus van 4 ton schonk hij aan een liefdadigheidsstichting.

